

вызывает определенное противоречие с тенденцией снижения себестоимости продукции производства, которое разрешается путем повышения интенсивности использования фондов.

Таким образом, для современного состояния хозяйства Украины характерны свертывание инвестиционной деятельности и неэффективная система амортизации. В результате усугубляется технологическая отсталость предприятий. Для многих из них стало проблемой не совершенствование, а поддержание производственного потенциала на прежней технической основе. Только продуманная политика амортизации может обеспечивать создание достаточного фонда возмещения для постоянного обновления основных производственных фондов, а ее отсутствие приводит к их старению и "проеданию", что и происходит сегодня в Украине.

Получено 02.10.2001

ББК 65.9(2) 26

В.М.КОЛЕСНИКОВА

Харківський державний економічний університет

РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ

Аналізуються фактори, що впливають на ефективність управління фінансовими ресурсами підприємств, з урахуванням наявної економічної ситуації в країні.

Дослідження ефективності управління фінансовими ресурсами промислових підприємств неможливе без ретельного аналізу економічної ситуації, що складається в країні в конкретні проміжки часу, тому що макроекономічні показники відображають корінні зміни, які відбуваються у всіх сферах економіки країни, в тому числі сфері управління фінансовими ресурсами підприємств. Необхідність розгляду основних тенденцій розвитку економіки України обумовлена також тим, що вирішення завдань фінансового характеру буде успішним настільки, наскільки точна й об'єктивна відповідна інформаційна база.

Насамперед, про стан господарства, як правило, судять за такими макроекономічними індикаторами, як динаміка внутрішнього валового продукту (ВВП) і обсяг виробництва промислової продукції.

Як видно з рис.1, 2 [5, 6, 7, 9], в Україні динаміку ВВП і обсягів виробництва промислової продукції можна охарактеризувати послідовністю таких періодів:

1991-1994 рр. – різке скорочення обсягів приросту ВВП і обсягів промислової продукції;

1995-1998 рр. – поступове зниження темпів кризового падіння обсягів промислової продукції;

1995-1999 рр. – поступове скорочення темпів кризового падіння ВВП;

1999 р. і до даного часу – збільшення темпів приросту обсягів промислового виробництва;

2000 рік і по дійсний час – збільшення темпів приросту ВВП. При цьому реальний ВВП України в першому півріччі 2001 р. виріс порівняно з аналогічним періодом минулого року на 9,1% і фактично склав 91299 млн. грн., а обсяг виробництва промислової продукції становив 75952 млн. грн., що на 18,5% більше аналогічного періоду 2000 р. [8]. При цьому слід зазначити, що найбільший приріст ВВП і обсягів виробництва в цілому по Україні спостерігається в обробній і харчовій промисловості.

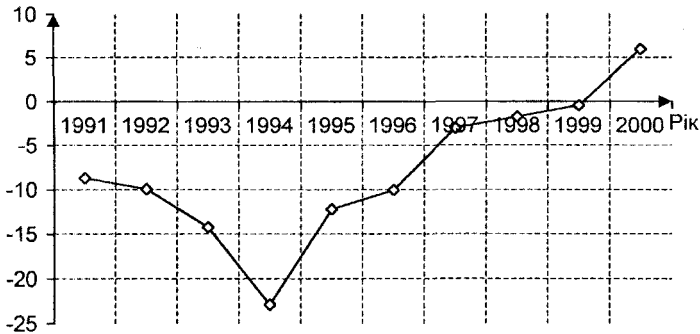

Рис.1 – Реальний ВВП, % приросту

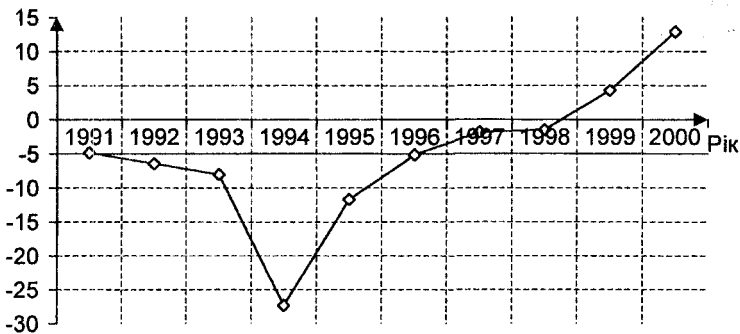

Рис.2 – Промислове виробництво, % приросту

Таким чином, можна говорити про стабілізацію економіки, що намітилася, і деяке її зростання. У той же час істотним для стабілізації економічної ситуації, на нашу думку, є обґрунтування нових підходів до управління ресурсами промислових підприємств, і в першу чергу фінансовими, тому що фінансові відносини в ринковій економіці є визначальними.

Разом з тим, як показують дослідження, динаміка, характерна для ВВП і обсягів випуску промислового виробництва, адекватна тим процесам, що відбуваються у фінансовій сфері України. Зміни балансового прибутку в цілому по економіці, і в промисловості зокрема, подані на рис.3 [6, 7, 9].

Рис.3 – Динаміка балансового прибутку, отриманого в цілому по всіх галузях економіки і в промисловості України

З рис. 3 видно, що немає стійкої тенденції за аналізований період часу в зміні балансового прибутку. Ми гадаємо, що це зв'язано не тільки з наявним в недалекому минулому спадом виробництва, але й тривалою зміною структури промислового виробництва (табл.1) в [3].

Таблиця 1 – Структура промислового виробництва в Україні, %

Галузі	Рок				
	1993	1995	1997	1999	2000
Електроенергетика	10,1	11,4	18,9	16,3	12,2
Паливна	9,3	13,2	12,3	11,4	10,1
Металургія	18,0	21,9	23,3	26,0	29,9
Машинобудування	19,4	16,0	13,2	13,8	13,2
Легка	6,1	2,7	1,4	1,4	1,6
Харчова	19,2	15,0	12,9	15,2	17,4
Інші	17,9	19,8	18,0	15,9	15,6

Аналіз даних табл.1 свідчить, що скорочується питома вага в структурі промислового виробництва підприємств машинобудування, які є базою економічного потенціалу країни. При цьому підвищується питома вага підприємств паливно-енергетичного комплексу, металургійної і хімічної промисловості.

Зміни в структурі промислового виробництва, у свою чергу, обумовлюють зміни в кругообігу фінансових ресурсів. Так, основна частина прибутку в промисловості в 1999 р. припадала на електроенергетичну і паливну галузь, у 2000 р. – на металургійну і паливну промисловість [7, 9], за підсумками першого півріччя 2001 р. 76% отриманого прибутку приходилося на три галузі – металургію, електроенергетику і паливну промисловість [8]. У 1990-1992 рр. основна частина прибутку в промисловості припадала на підприємства машинобудування, харчової і металургійної галузей.

У той же час аналіз реальних витрат консолідованого бюджету на розвиток окремих галузей економіки свідчить про те, що державна підтримка надається підприємствам транспорту і зв'язку (рис.4 [1, 9]), що також підтверджує нашу тезу про зміни в кругообігу фінансових ресурсів.

Дані, подані на рис.4, показують, що за аналізований період витрати з консолідованого бюджету на розвиток підприємств промисловості й енергетики знизилися більше ніж на 85%, а транспорту і зв'язку – на 35%. Разом з тим, як видно з рис.4, індекс витрат з консолідованого бюджету на розвиток транспорту й енергетики за період з 1996 по 2000 рр. має тенденцію зростання, а на розвиток промисловості й електроенергетики за аналогічний період – тенденцію до зниження. При цьому балансовий прибуток, отриманий у промисловості, скоротився в 2000 р. на 0,98 млрд. грн. у порівнянні з 1995 р., а прибуток, отриманий на підприємствах транспорту і зв'язку, зменшився за цей період більше ніж на 1,5 млрд. грн. [7, 9].

Тому, на нашу думку, варто розробити нові підходи до управління фінансовими ресурсами промислового підприємства, що стимулюють розвиток основних галузей промисловості і сприяють ефективному формуванню фінансових ресурсів підприємств в обсягах, достатніх для здійснення відтворювального процесу і приросту балансового прибутку.

Разом з тим, як видно з табл.2, в Україні в 1997-2000 рр. частка вилучення балансового прибутку в підприємств промисловості в бюджет зросла на 21% і досягла в 2000 р. 61,7% (розраховано на основі статистичних даних Державного комітету статистики і Державної податкової інспекції). До цього слід додати, що ці процеси відбуваються

на фоні збільшення обсягів надходжень податків і зборів у бюджет країни (рис.5).

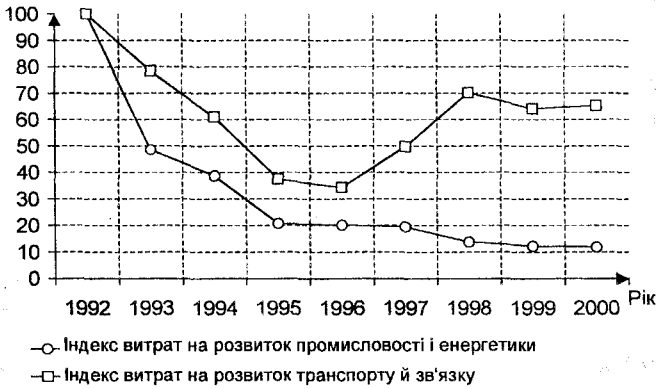

Рис.4. – Індекс реальних витрат на розвиток окремих галузей економіки України в цілому (% до 1992 р.)

Таблиця 2 – Динаміка частки балансового прибутку підприємств промисловості, централізованої бюджетом України в 1997–2000 рр.

Показники	Роки			
	1997	1998	1999	2000
Балансовий прибуток, млрд. грн.	7,557	2,535	7,474	8,312
Платежі в бюджет, млрд. грн.	3,077	3,235	3,926	5,129
Частка вилучення в бюджет	40,7%	у13р	52,5%	61,7%

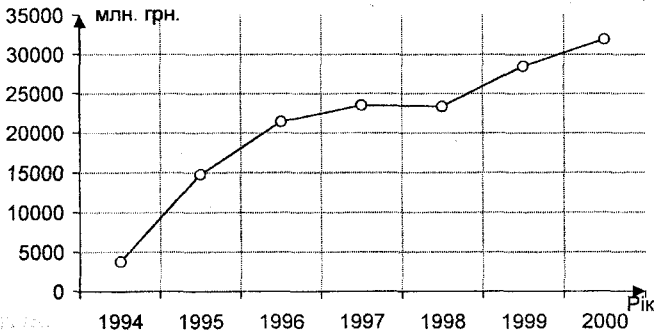

Рис.5 – Надходження податків і зборів, що контролюються Державною податковою службою України, в період з 1994 по 2000 р.

На нашу думку, такий розподіл (точніше, вилучення) прибутку знижує фінансовий потенціал суб'єктів господарювання, особливо в частині здійснення розширеного відтворення.

Таким чином, можна зробити висновок, що одним з факторів, які впливають на ефективність управління фінансовими ресурсами підприємства, є податкова політика держави. Таке твердження, з одного боку, засноване на тому, що податкова політика регламентує діяльність держави у сфері встановлення та організації стягнення податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави. З другого боку, приведена вище теза підтверджується ходом становлення і розвитку податкової політики в Україні, для якої властиві непослідовність і часта зміна законодавчої бази. Інакше кажучи, проведенню ефективних економічних перетворень заважають непослідовність проведення реформи податкової системи, використання мало-ефективних методів і важелів державного регулювання [4].

Поряд з цим здійсненню відновлення виробництва в повному обсязі перешкоджає амортизаційна політика. Насамперед, слід відзначити негативний вплив дій по вилученню в недавньому минулому в господарюючих суб'єктів частини амортизаційних відрахувань, що призводить до скорочення ресурсної бази фінансового забезпечення відтворювального процесу. А самостійність, надана суб'єктам господарювання щодо вибору методу нарахування амортизаційних відрахувань, незважаючи на загальне зростання обсягів амортизаційних відрахувань, стримується відсутністю науково обґрунтованих підходів до їхнього застосування в умовах трансформаційних змін.

Разом з тим аналіз різних форм звітності свідчить, що більшість підприємств повністю не використовують наявні засоби в поточному періоді на фінансування капітальних і фінансових вкладень, що вказує на їхню недостатність. Це призвело до того, що власні фінансові джерела підприємств за оцінками деяких економістів виявилися в 2,5 рази нижче їхньої потреби [2].

Ще одним не менш істотним фактором, що справляє вплив на ефективність управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, є те, що, незважаючи на позитивні зміни, які відбуваються в економіці України, велика кількість підприємств є збитковими. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність розробки заходів, які б стимулювали не тільки нарощування обсягів випуску продукції, але й сприяли скороченню числа збиткових підприємств, стабільному збільшенню їхнього прибутку. Вихід з положення, що склалося, ми вбачаємо в комплексному підході, тому що вирішення поставлених завдань знаходиться і у сфері ефективного управління, і у фінансовій області.

1. Біла С. Державне регулювання галузевої структури економіки України // Економіка України. – 2001. – №5. – С. 30-38.
2. Дедиков А.И. Инвестиции и структура экономики Украины. – Днепропетровск: Тіасна. ВТД и КМТ, 1997. – 136 с.
3. Перестюк Б., Перестюк Л. Формирование государственной промышленной политики // Економіка України. – 2001. – №6. – С. 35-38.
4. Современные проблемы предпринимательской деятельности / Бережной Е., Воинова Т., Дикань Л., Калиниченко Е., Колесникова В., Коц Г., Слюнина Т., Пасечник И., Погореленко Н., Яременко О. / Под общ. ред. проф. Дикань Л.В. – Харьков: Гриф, 2000. – 380 с.
5. Статистичний щорічник України за 1997р. Державний комітет статистики України / Під ред. О.Г.Осауленко. – К.: Українська енциклопедія, 1999. – 624 с.
6. Статистичний щорічник України за 1998р. / Міністерство статистики України. – К.: Техніка, 1999. – 564 с.
7. Статистичний щорічник України за 1999р. / Держкомстат України. – К.: Техніка, 2000. – 648 с.
8. Економіка України за перше півріччя 2001р. // Урядовий кур'єр. – 2001. – №132. – С.6-7.
9. Економіка України в 2000 році // Урядовий кур'єр. – 2001. – №12. – С.5-8.

Отримано 20.09.2001

УДК 338.246.2:339.5

Т.П.ЮРЬЕВА, канд. экон. наук, Ю.А.ПОДКОЛЗИНА
Харьковская государственная академия городского хозяйства

О ЦЕНООБРАЗОВАНИИ В ВОДОПРОВОДНОМ ХОЗЯЙСТВЕ: СОВРЕМЕННЫЙ АСПЕКТ

Рассматриваются методы ценообразования в водопроводном хозяйстве, формы и порядок регулирования тарифов.

Реформа в жилищно-коммунальном хозяйстве, включающая в себя смену форм собственности, расширение самостоятельности коммунальных предприятий, переход к полной оплате населением коммунальных услуг, столкнулась с трудностями, которые связаны с искажениями в механизме оплаты оказанных услуг. В этих условиях реформа ценообразования, в том числе новая тарифная политика является основой дальнейших преобразований в этом секторе экономики.

В дореформенном механизме функционирования экономики цены, ставки, тарифы были лишь средством хозяйственного расчета и экономической статистики. В условиях рыночных отношений нужно, чтобы цена играла роль инструмента экономических преобразований в отрасли и несла в себе экономическую информацию, способную создавать внешнюю среду для равной конкуренции производителей жилищно-коммунальных услуг.

Необходимость проведения рациональной, социально взвешен-